

## MÜZİK EĞİTİMİNİN TEMEL SOSYOLOJİ TEORİLERİ ÜZERİNDEN SOSYOLOJİK ANALİZİ<sup>1</sup>

### SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF MUSIC EDUCATION FROM THE STANDPOINT OF MAIN SOCIOLOGY THEORIES

Mümtaz Levent AKKOL<sup>2</sup>

Başvuru Tarihi: 21-06-2018 Yayına Kabul Tarihi: 02-05-2019 DOI: 10.21764/maeuefd.435355

(Derleme Makale)

**Özet:** Bu çalışmada, müzik eğitimine sosyolojik açıdan bir bakış yöneltmiş; müzik eğitimi alanındaki eşitsizlikler ve adaletsizlikler, çeşitli sosyolojik teorilerden yola çıkarak ele alınmıştır. Müzik eğitimi alanında bir sosyolojik temel kurarken; işlevselci teori, çatışmacı teori ve sembolik etkileşimcilik ile beraber bürokratikleşmeye yer verilmiştir. Bu teori ve yaklaşımlar, eğitim sosyolojisi ile birlikte ele alınarak müzik eğitiminin sosyolojik değerlendirmesi için bir temel oluşturulmuştur. İşlevselci teori üzerinden müzik eğitimi; toplumsal varlığın sürdürülmesi, egemen ideoloji ve doğrunun meşrulaştırılması ve onaylatılması ile sisteme uyum sağlanmasında etkili bir araç olarak değerlendirmek mümkündür. Müzik eğitimi içindeki eşitlik ve adaletsizliklerin açığa çıkarılması ve eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin geriletilmesi yönünde nelerin değiştirilebileceği gibi konular ise çatışmacı bakış açısı ile birlikte önem kazanmıştır. Sembolik etkileşimci teoriden müzik eğitime bakıldığında; başarılı, başarısız etiketlemelerinin, çevreye ve içinde gelişen aile yapısına dayalı eşitsizlikleri pekiştirdiği görülmüştür. Müzik dersine yönelik ders notları, zümre toplantı tutanakları gibi dokümanların bulunması, müzik dersinin zorunlu bir ders olması müzik eğitimi bürokratik özelliklerin tümüne sahip kılacaktır.

**Abstract:** In this study, social and economic inequality and injustice through various sociological approaches have been studied to develop a sociological perspective in music education. When establishing a sociological basis for music education, the functionalist theory, the conflict theory, symbolic interactions, and bureaucratization have taken into consideration together with the sociology of education. It is possible to consider the music education through the functionalistic theory as an effective tool in ensuring compliance with the system the continuation of the social existence, the legitimacy and validation of the dominant ideology and the right. When evaluating music education through the conflict theory, how could cases of inequality and injustice in music education be identified and resolved has been considered. With regards to symbolic interactions, using labeling in music education further reinforces the inequalities. Through the implementation of given course content, class notes and class meetings and being a mandatory lesson confers a rather bureaucratic characteristic to music education.

**Keywords:** *Music Education, Sociology, Sociology of Education, Sociology of Music, Sociology*

<sup>1</sup> Bu makale, Ağustos 2016'da, Bulgaristan/Albena'da gerçekleştirilen III. International Multidisciplinary Scientific Conference *SOCIAL SCIENCES & ARTS SGEM 2016*'da yazar tarafından sunulan *A LOOK AT MUSIC EDUCATION FROM THE STANDPOINT OF SOCIOLOGY THEORIES* adlı bildiri metninin kapsamı genişletilerek oluşturulmuştur.

<sup>2</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Bozok Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, [mumtaz.akkol@bozok.edu.tr](mailto:mumtaz.akkol@bozok.edu.tr), ORCID: 0000-0003-0545-1348

---

Anahtar Sözcükler: *Müzik Eğitimi, Sosyoloji, Eğitim Theories. Sosyolojisi, Müzik Sosyolojisi, Sosyoloji Teorileri.*

---

## Giriş

Müzik eğitimi, hem eğitim hem de müzik gibi toplumsal açıdan önemi olan kavramları bünyesinde barındırması ile sosyolojik bir çalışmanın öznesi olmayı hak etmektedir. Temel sosyoloji teorileri üzerinden müzik eğitiminin değerlendirilmesi, müzik eğitiminin sosyolojik bir çalışmaya konu edilerek toplumsal öneminin fark edilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bir olgunun sosyolojik açıdan değerlendirilmesinde sosyoloji teorilerinin ve teorisyenlerinin temel yaklaşımlarının bu olgu ile birlikte ele alınması etkili bir yöntemdir. Sosyoloji teorilerini klasik, temel –modern- ve çağdaş sosyoloji teorileri olarak üç farklı kategoride değerlendirmek mümkündür. Bu çalışmanın kapsamı temel sosyoloji teorileri tercih edilerek daraltılmış, müzik eğitimi temel sosyoloji teorileri üzerinden değerlendirilmiştir.

Sosyolojideki temel teoriler birbirlerinden farklı olmakla beraber bazı ortak noktalara ve benzer özelliklere de sahiptir. Bu ortak noktalar ve benzerliklerden hareket ederek modern sosyoloji teorilerini bir başlık altında toplamak mümkündür. Aynı başlık altında toplanan ve bu çalışmada konu edilen temel sosyoloji teorileri; işlevselcilik, çatışma teorisi ve sembolik etkileşimciliktir (Suğur, 2010). Temel sosyoloji teorileri üzerinden müzik eğitime bakarken bu teorilere Weber’in bürokratikleşme kavramı da eklenmiştir. Böylece müzik eğitiminin sosyolojik bir değerlendirmesinin yapıldığı bu çalışmada seçilen başlıklar; “İşlevselcilik, Çatışmacı- Eleştirel-Teori, Sembolik Etkileşimcilik ve Bürokratikleşme” olmuştur.

Bu teorilerin toplum tanımları ve anlayışları eğitim yaklaşımlarını da belirlemektedir. Toplumsal adaletin ne ölçüde gözetildiği ya da teoriye ne ölçüde etki ettiği bu teoriler arasında farklılıklar yaratmaktadır. Bu teorilerin toplumsal adalet anlayışları ile eğitime bakışları paralellik göstermektedir. Toplumsal adaletin yanında ideolojilere yaklaşımlarını ve özgürlük anlayışlarını da bu değerlendirmeye dâhil etmek yerinde olacaktır. Bunun için modern sosyoloji teorileri kavramsal çerçeve içinde değerlendirilirken adalet, özgürlük ve ideoloji gibi kavramlar birer ölçüt olarak ele alınmıştır.

Temel sosyoloji teorileri ile eğitim sosyolojisini birlikte değerlendirdikten sonra müzik eğitimindeki uygulama ve yaklaşımlar sosyoloji teorileri ile birlikte ayrıca ele alınmıştır. Sosyoloji teorilerindeki eğitim boyutu, müzik eğitimi sosyolojik açıdan incelemeye tabi tutmada ve anlamada yardımcıdır. Buradan hareketle; eğitimin modern sosyoloji teorileri üzerinden incelenmesiyle ulaşılmış olan düşünce ve sonuçlar, müzik eğitime sosyoloji teorileri üzerinden yöneltilecek sosyolojik bakışta ve değerlendirmede yol gösterici olmuştur.

Müzik eğitiminin, yaratıcılığı ve üretkenliği desteklemesi ile toplumsal gelişime katkı sağlaması mümkündür. Müzik eğitimi, eğitimin geneli gibi ideolojik bir aygıtla dönüşebilmektedir. Bununla

birlikte müzik eğitiminde ekonomik ve toplumsal adaletsizliğin yansımalarını görmek te mümkündür. Bu konuların modern sosyoloji teorileri içerisinde müzik eğitimi alanında değerlendirilmesi ile çalışma boyut kazanmıştır.

### **Araştırmanın Amacı ve Önemi**

Bu çalışma ile müzik eğitimi ve sosyoloji alanında bir bağ kurulması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın daha sonra yapılacak müzik eğitimi ve sosyoloji çalışmalarına yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Kelly'ye göre (2002), müzik eğitiminin sosyolojik temelleri;

- 1- Müzikal davranışlar insanlık tarihi kadar eski evrensel davranışlardır.
- 2- İnsanlık müzik yapmaya ediyorsa bazı müzik eğitimi yöntemleri de insanlıkla ilişkilendirilerek evrensel kabul edilebilir.
- 3- Müzik evrensel bir davranış olduğuna göre, müzik eğitimi de evrensel bir tecrübedir.
- 4- Müzik ve müzik eğitimi evrensel olarak insanlığa ait olduğuna göre okul müfredatlarının bir parçasıdır.

Şeklinde sıralanabilir. Bu tespitten yola çıkarak sanat ve müzik sosyolojisinden ayrı olarak müzik eğitiminin sosyolojinin çalışma konusu olarak seçilmesi mümkündür.

Müzik eğitimi okul müfredatlarının bir parçası olarak eğitim bilimlerinin ve eğitim sosyolojisinin de kapsamındadır. Eğitim sosyolojisi kapsamında müzik eğitimi alanındaki toplumsal adaletsizlik ve eşitsizlikler öncelikli çalışma alanıdır.

Toplumdaki adaletsizlikleri daha görünür kılmak ve bu adaletsizlikleri geriletmek adına öncelikle bir durum tespitinde bulunmak doğru olacaktır. Eğitim; toplumsal adaletsizliklerin yeniden üretildiği ve meşrulaştırıldığı bir alan olarak değerlendirilebilir. Fırsat eşitliğinin eğitim alanında aksamaması, güzel sanatlar eğitiminde özel yeteneğe sahip öğrencilerin dezavantajlı duruma gelerek kendilerini gerçekleştirme fırsatını kaybetmelerine neden olabilmektedir.

Temel sosyoloji teorilerinin eğitim yaklaşımları, sanat eğitiminin değerlendirilmesinde de kullanılabilir. Bu yaklaşımlar üzerinden sanat eğitimi, özel olarak ta müzik eğitimi değerlendirilmek mümkündür. Müzik eğitime bu bakış açısından bakıldığında;

*Eğitimin genelinde gözlenen adaletsizlikler müzik eğitimi nasıl etkilemektedir?*

*Bu adaletsizlikleri geriletmek adına ne gibi uygulamalar ve değişiklikler geliştirilebilir?*

*Geliştirilmesi düşünülen uygulama ve değişikliklere temel sosyoloji teorilerinin katkıları nelerdir?*

Sorularından hareket ederek araştırmanın kapsamı ve öneriler bölümü şekillenmiştir.

### **Araştırmanın Yöntemi**

Araştırmanın yöntemi literatür taramasıdır. Literatür taraması araştırma çalışmaları için önemli süreçlerden biridir. Literatür taramasındaki amaç; yapılan çalışmanın yürütüleceği bağlamı belirlemektir. Literatür taraması yoluyla; Yapılan çalışmayı takip edecek yeni çalışmalarda alanda görülen boşlukların belirlenmesi de mümkündür (Köroğlu, 2015, s. 61).

Temel sosyoloji teorileri, eğitim sosyolojisi ve müzik eğitimi alanlarını kapsayacak şekilde bir literatür taraması yapılmıştır. Temel sosyoloji teorilerinden oluşan bir kavramsal çerçeve oluşturulmuş, tartışma bölümünde temel sosyoloji teorileri üzerinden müzik eğitimi kavramı ele alınmıştır.

### **Kavramsal Çerçeve**

Kavramsal çerçeve bölümünde müzik eğitiminin sosyolojik değerlendirilmesinde kullanılacak olan modern sosyoloji teorileri ele alınmıştır. Modern sosyoloji teorileri olarak; işlevselcilik, eleştirel teori ve sembolik etkileşimciliğin yanı sıra Weber'in bürokratikleşme kavramına yer verilmiştir. Bu teori ve kavramlar ayrı başlıklar altında ele alınarak kavramsal bir çerçeve çizilmiştir.

### **İşlevselci Teori**

Modern işlevselciliğin öncü isimleri Durkheim, Parsons, Comte ve Spencer'dır (Aydın, 2014, s. 214). Ancak bu isimler arasında en önemlisi Durkheim'dır. İşlevselciliğin kurucu isimlerinden T. Parsons da kendisinin entelektüel rol modelleri arasında en önemli ismin Durkheim olduğunu söylemiştir (Kaya, 2012, s. 114). Buradan hareketle İşlevselciliğin temelinde Durkheim'in görüşlerinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada işlevselci teorinin incelenmesi Durkheim'in görüşlerine öncelik verilerek yapılmıştır. Durkheim, fikirlerini toplumsal dayanışma, düzen ve denge kavramları üzerine inşa etmiştir (Akşit, 1985'ten aktaran Kaya, 2012). İşlevselci teorinin temelinde de bu üç kavram bulunmaktadır.

İşlevselci teori; toplumu, birbiri ile bağlantılı parçalardan oluşan bir sistem olarak ele almıştır. Toplum öz-düzenlemeye (selfregulation) sahip biyolojik bir sisteme benzetilmektedir (Suğur, 2010). Durkheim, bu biyolojik sistemi maddi nitelikli bir iş bölümü olgusunu hareket noktası olarak açıklamaktadır. Toplumdaki iş bölümü görevler ve sorumluluklardan oluşmakta ve belli ölçüde uzmanlaşmayı gerektirmektedir (Ritzer, 1992'den aktaran Aydın, 2014, s. 217). O halde işlevselci teorinin toplum algısında bireylerin görev ve sorumlulukları ile iş bölümü bulunmaktadır. Biyolojik bir sistemde her bir hücrenin oynadığı hayati rol, toplumdaki iş

bölümünde her bir bireye aittir. Toplumdaki iş kollarını da bedenın yaşamsal işlevlerini sürdüren birer organa benzetmek mümkündür. Her birey bedendeki hücrelerin, iş kolları da organların toplumsal karşılıklarıdır.

İşlevselci teori, toplum modelinde, çatışma ve çelişki öğelerine değil, uyum ve tutarlılık öğelerine vurgu yapmaktadır (Swingewood, 2010). İşlevselci teoriye göre, toplumu, öğelerinin uyum ve tutarlılık içinde olduğu biyolojik bir sistem olarak düşünebiliriz. Bunun yanı sıra toplumu sistemi oluşturan öğelerin istikrar ve dayanışma içinde birlikte işledikleri karmaşık bir sistem olarak görmek te mümkündür (Giddens, 2009). Buradan yola çıkarak işlevselci teorinin toplum anlayışına; toplumun, kendi içinde uyum ve tutarlılık barındıran karmaşık bir sistem olduğu yorumu eklenerek boyut kazandırılabilir.

Uyum ve tutarlılık öğelerine yapılan vurguda muhafazakârlığı çağrıştıran bir ton duyulmaktadır. İşlevselciliği muhafazakâr bir sosyolojik teori sayma eğiliminin kaynağı, büyük ölçüde bütünleşmeye duyduğu temel ilgisi ve toplumu bir insan organizmasına benzetmesidir (Suğur, 2010). Bir organizmanın hücrelerine benzetebileceğimiz bireyler görev ve sorumlulukları ile bu sisteme katılmaktadırlar. Görev ve sorumluluğun yüceltilmesi de muhafazakâr çağrışımı güçlendirmektedir.

Bu başlık altında; işlevselci teorinin müzik eğitiminin değerlendirilmesinde kullanılacak öğeleri; iş bölümü, uyum, tutarlılık, görev ve sorumluluklar olarak belirlenmiştir. Müzik eğitiminin toplumsal işlevi bu öğeler üzerinden tartışılacaktır.

### **Çatışmacı (Eleştirel) Teori**

Çatışmacı teorinin öncü ismi Karl Marx'tır. Marx, düşüncelerini, sanayileşme ve kapitalist sisteminin bütünü üzerinde eleştirel düşünerek geliştirmiş, kapitalizmin çelişkilerini işlemiştir (Harvey, 2006'dan aktaran Kaya, 2012). Eleştirel düşünce Marx'ın ve çatışmacı teorisyenlerin temel niteliğidir. Bunun içindir ki; çatışmacı teori *eleştirel teori* olarak ta adlandırılmıştır.

Marx; sosyal teorinin, baskıcı toplumsal ilişkileri açıklığa kavuşturma ve bunlara alternatifler önerme görevi olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda sosyal teori, toplumsal olgulara insanî nitelikler üzerinden bakabilmeyi başarmalıdır. Toplumda baskı ve tahakküm kalıplarını açığa vurmaktan toplumsal dünyayı anlamaya çalışan her teori statükoyu destekleyen birer teoridir (Turner, 1991). Çatışmacı-eleştirel- teori statükoya karşı olan, baskı ve tahakküm kalıplarını eleştiren bir teoridir.

Çatışmacı teori; güç, eşitsizlik ve mücadele sorunları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Giddens, 2009). İşlevselci teoriden farklı olarak uyum sağlamak ve sistemin devamlılığını sağlamaktan çok sistemin getirdiği eşitsizlikler ve güç dengesizliğinden kaynaklanan adaletsizlikler üzerinde durulmakta, bu adaletsizlikleri daha görünür kılmak amaçlanmaktadır.

Eleştirel teorisyenler, toplumsal baskı ve tahakküm kalıplarını görünür kılarak, bireyin gizli zorlamaların farkına varmasına yardımcı olmayı hedeflemişlerdir. Gizli zorlamaların ve bu zorlamaların yaşamın hangi alanlarında olduğunun farkına varan birey, bu zorlamalardan kurtulabilme yollarını arayacaktır. Böylece birey doğru çıkarılarının nerede olduğuna dair bilinç kazanacak ve kendi kendini engellemekten kurtulup özgürleşecektir (Geuss, 2002,s. 11'den aktaran İçağasıoğlu Çoban ve Buz, 2008, s. 72). Bu yönüyle çatışmacı-eleştirel teori *özgürleştirici* bir teoridir.

Frankfurt Okuluna bağlı olan eleştirel teori, disiplinler arası çeşitli düşünceleri barındırmaktadır. Bu düşünceler farklı disiplinlere ait olsalar da her türlü egemenlik biçimlerine eleştirel yaklaşmışlardır. (Suğur, 2010). Eleştirel teori, özellikle *tüketim toplumuna* indirgenmiş *modern toplumda*, bireylerin bilinçlerinin nasıl kitle kültürü aracılığıyla manipüle edildiğini, tüketim ile baştan çıkarılarak düşünmeye ve araştırmaya daha az yönelen varlıklara dönüştürüldüklerini vurgulamaktadır. (Suğur, 2010).

Günümüz modern toplumlarında kendine bakışın ve öz algılamanın düşük bir düzeyde kalması eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin görünürlük şansını azaltmaktadır. Bu eşitliksizlik ve adaletsizliklerin görünür kılınması adına eleştirel bakış açısının insanların içinde yaşadıkları sistemin farkına varabilmeleri açısından katkısı olacaktır. Eğitime ve özelde müzik eğitimine eleştirel teorinin katkısı; bilinçli ve farkındalıkları yüksek bireyler yetiştirmenin hayati önemini hatırlatmasıdır.

### **Sembolik Etkileşimcilik**

Sembolik etkileşimcilik; anlam ve eyleme önem veren, pragmatizm ve psikoloji ekolünden doğmuş bir sosyal psikoloji ekolü olarak tanımlanmaktadır (Güngör, 2013, s. 61). Sembolik etkileşimciliğin entelektüel kökleri Weber'in eylem kuramında, Simmel'in biçimsel sosyolojisinde, neo idealizm ve neo-Hegel psikolojisi içinde bulunmaktadır (Arlantürk ve Amman,1999: 405 ten aktaran Güngör, 2013, s. 61). Sembolik etkileşimciliğin kuramsal şemasını Mead çizmiş, temel prensiplerini de Blumer formüle etmiştir (Coser, 2010, s. 494'ten aktaran Güngör,2013, s. 61).

Sembolik etkileşimcilik toplumu, bireylerin gündelik yaşamdaki sembolik etkileşimlerinin bir ürünü olarak ele alır. Sembolik etkileşimcilik; Weber gibi, sosyolojide toplumsal eyleme, toplumsal etkileşime, anlamlandırma ve yorumlama süreçlerine ağırlık veren bir yaklaşımdır. Sembolik etkileşimciliğe göre anlamlar toplumsal uzlaşa ve yorumlama süreçlerinde devamlı olarak değişirler. Bu süreçte toplumsal düzen ve toplumsal dünya her gün yeniden şekillenerek ortaya çıkar (Suğur, 2010).

Sembolik etkileşimcilik dil ve anlama yönelik ilgiden kaynaklanmaktadır. Simgesel etkileşimcilikten etkilenen sosyologlar, çoğunlukla gündelik yaşam bağlamları içerisindeki yüz yüze etkileşimler üzerine odaklanmaktadır (Swingewood, 2010).

Sembolik Etkileşimciliğin bir diğer özelliği de yaratıcı bireye verdiği önemdir. Sembolik Etkileşimcilik yaratıcı bireye diğer kuramlardan daha çok önem vermektedir (Baldvin, 1986, s. 15'ten aktaran Güngör,2013, s. 61). Sembolik etkileşimciliğin müzik eğitime bakışı bireyin yaratıcılığı üzerinden olacaktır. Müzik bir “dil” olarak kabul edildiğinde müzik bir anlam taşıyıcısı konumu kazanmaktadır. Müzik eğitime, sembolik etkileşimciliğin bir diğer yaklaşım noktası da “anlamdır”.

### **Bürokratikleşme**

Bürokrasinin en etkili sosyolojik analizlerinden birisini yaptığı kabul edilen Weber'e göre bürokrasi, kapitalist veya sosyalist ekonomik düzenlemeye sahip tüm modern toplumlara özgü bir örgüt modelidir (Suğur, 2010). Weber, modern Batı'nın gelişmesinde anahtar kavram olarak rasyonelleşmeyi görmekle birlikte toplumsal yaşamın gittikçe rasyonelleşmesinin sonuçlarından biri olarak idari yapının bürokratikleştiğini söylemektedir (Cahoone, 2001, s. 21'den aktaran Kaya, 2012).

Taner Timur, Weber'in bir “modernleşme” kuramcısı olduğunu söylemiştir. Weber bürokrasiyi modernleşmenin içerdiği kavramlarından biri olarak ele almıştır. Bürokratikleşmenin ayrıca rasyonelleşme kavramıyla birlikte ele alındığı bilinmektedir. O halde yalnızca bürokratikleşme değil rasyonelleşme de modernleşme ile birlikte düşünülmelidir (Timur, 2008).

Geleneksel toplumdan modern topluma geçiş Weber'e göre bir “rasyonelleşme” süreci şeklinde olmuştur. Bu rasyonelleşme toplumu biçimlendiren iki kanadını da kapsamaktadır. Bu iki kanatta değişim ve hâkimiyet ilişkileri vardır. Bunlardan ilki pazar ekonomisi çerçevesindeki değişim ilişkilerini (sivil toplum), diğeri de bürokratik hâkimiyet ilişkilerini (devlet) ifade etmektedir (Timur, 2008).

Bürokratikleşme ve rasyonelleşmede her iki sürece yön veren otorite bulunmaktadır. Süreci yöneten bir otoriteden bahsedildiğinde bir örgüt modeli ile karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu yönüyle bürokratikleşme bir örgüt modelidir. Bir örgüt modeli olan bürokrasi aynı zamanda otoriteye dayalı bir yönetim biçimidir. Bu şekliyle bürokrasi, modern toplumlarda bir güç merkezi ve ideolojik bir kurumu ifade etmektedir.

Eğitim, bürokratikleşme ile yakından ilişkilidir. Bu ilişki modernleşme ve rasyonelleşme süreçleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkide belli bir otoritenin izlendiği ideolojik bir yapıya olan bağlılık söz konusudur. Müzik eğitimi ile bürokrasi birlikte ele alındığında, müzik eğitiminin otoritenin güçlendirilmesi adına modernleşmenin bir ideolojik aracına dönüşmesinin mümkün olabileceği görülmektedir. Bürokratikleşme, rasyonelleşme ve modernleşmede ideolojinin önemli bir yeri vardır. Bu kavramlarla birlikte anılan müzik eğitimi, ideolojinin (resmi-egemen-ideoloji) belirleyiciliği ve etkisi altındadır.

### **Tartışma**

Çoğu sosyoloji teorisi, toplum üzerinde etkili olan güçlü kesiminin okullar üzerinde de gücünü kullandığını belirtmiştir (Murphy, 1982, s. 179). Bu güç kullanımı, eğitim alanında eşitliksiz ve adaletsiz durumlar yaratmaktadır. Öğrencilerin eşitliksiz bir ortamda endişe duymaları ve duygusal olarak yaralanmaları ihtimali vardır. Bu durumda duyguların paylaşımı ve karşılıklı destek fırsatını bulmak dezavantajlı konumda olan öğrenciler için önemlidir. Öğrenciler ve öğretmenlerin; duygusal becerileri ve kişisel yetenekleri ile birlikte insancıl kapasitelerini kullanılabilmeleri duyguların ve endişelerin konuşulabilmesine imkân sağlamaktadır. Duygular ve endişeler konuşulabilir oldukça, öğrencilerin ihtiyacı olan *sevgi, korunma ve dayanışmaya* yönelik eşitlik duygusu güçlenmektedir. Öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişkinin demokratikleşmesi eğitim ortamındaki güce dayalı eşitsizlikleri geriletecektir (Lynch & Baker, 2005).

### **İşlevselci Teori ve Müzik Eğitimi**

İşlevselci Teorinin eğitim yaklaşımı; eğitimin temel işlevini bilgi aktarımı olarak görmektedir. Bilgi aktarımının yanı sıra eğitim kurumlarının mevcut kültürün aktarılması görevi de vardır. Hatta eğitimin işlevi, bilgi ve kültür aktarımının ötesine geçmektedir. İşlevselci eğitim yaklaşımının bir diğer önceliği de toplumsal ve siyasal bütünlüğün sağlanmasıdır. Eğitim yalnızca toplumsal ve siyasal bütünlüğün sağlanmasında değil toplumsal kontrol ve değişimin sağlanmasında da etkili rol üstlenmektedir. Bu yönleriyle eğitim kurumlarının işlevselci toplum anlayışı açısından yaşamsal işlevler üstlendiği söylenebilir (Dinçer,2003, s. 105). Bunların yanı sıra eğitim toplumsal değişime öncülük ve aracılık etmektedir. Eğitim süreci sonunda birey toplum içinde bir statü kazanmaktadır (Bozkurt, 2012). İşlevselci teorinin eğitime yüklediği işlevleri tek cümlede ifade etmemiz gerekirse; eğitim aracılığıyla bilgi ve kültür aktarılmalı, toplumsal ve siyasal bütünlük ile toplumsal kontrol sağlanmalı, toplumsal değişim yönetilmeli ve bireylere toplumsal statü kazandırılmalıdır.

Eğitimin yukarıda bahsedilen işlevleri eğitimin açık işlevleridir. Eğitimin açık işlevlerinden ayrı olarak gizil işlevleri de bulunmaktadır. Bu gizil işlevler arasında eğitimin yaygın bir çocuk bakım sistemi oluşu, arkadaşlık, dostluk geliştirme mekânları sağlanması, iş hayatına hazırlaması ve işsizlikten kaçış imkânları sunması gibi işlevler bulunmaktadır (Bozkurt, 2012).

İşlevselci teorinin eğitim yaklaşımlarını müzik eğitimine uyguladığımızda; müzik eğitimi, eğitimin açık ve gizli fonksiyonlarının tamamını eğitim sisteminin bir parçası olarak bünyesinde bulundurmaktadır. Müzik eğitimi aracılığıyla müzikal bilgiler aktarıldığı gibi kültür aktarımı da sağlanmaktadır. Müzik eğitiminin özellikle koro ve orkestra çalışmaları ile arkadaşlık ve dostluk mekânları sağladığı, müziğe özel yeteneği olan çocukları yüksek müzik eğitimi almaya yönlendirerek meslek sahibi olma fırsatı sunduğu söylenebilir.

İşlevselci Teorinin kurucularından Parsons'a göre okullar toplumsal sistemin bir parçasıdır. Bireye eğitim aracılığıyla toplumu bütünleştiren kültürel norm ve değerler öğretilir (Bozkurt, 2012). Müzik eğitimi müfredatında yer alan okul şarkıları ve marşların kültürel norm ve değerleri



taşıdığı düşünülürken, müzik eğitiminin toplumsal sistemin bir parçası olan okulların toplumu bütünleştirme işlevine katkı sağladığı söylenebilir.

Eğitim sürecinde öğrencilerden “dakik, disiplinli ve programlı” olmayı öğrenmeleri beklenmektedir. Bu özellikler bireyin gelecekte piyasa ekonomisine iş gücü olarak katıldığında kendisinden beklenen, uyması gereken özelliklerdir. Bu özelliklerin eğitim sürecinde pekiştirilmesi toplumsal uyuma katkı sunmaktadır.

Dakik, disiplinli ve programlı olmayı kolaylıkla başarabilen öğrencilerin okul öncesinde ve okul dışında bu değerleri tanıyan ve benimseyen öğrenciler olması muhtemeldir. Eğitimin kendilerinden beklediği bu nitelikleri kabul etmede zorlanan öğrencilerin ise ailelerinde bu niteliklerden uzak yetiştirildikleri düşünülebilir. Okul yıllarında piyasa ekonomisinin ihtiyaç duyduğu dakik, disiplinli ve programlı olmayı benimsemiş olanlar hayata atıldıklarında bu nitelikleri kazanamamış olanlardan daha avantajlı bir konumda olacaklardır. Ailelerinin toplumsal statüsü bu nitelikleri besleyemeyen öğrenciler ise daha okul yıllarında dakiklik, disiplin ve programlı olmayı gerektiren sistemin dışında kalacaklardır (Bozkurt, 2012).

Ailenin verdiği eğitim ile okulda verilen eğitimin bir birini tamamlıyor olması öğrencinin uyumunu ve başarısını da olumlu yönde etkilemektedir. Ancak aile yaşantısı ile okulda alınan eğitimin örtüşmediği durumlarda öğrenciler dezavantajlı konuma düşeceklerdir. Buradan yola çıkarak işlevselci teorinin toplumsal uyumu sağlamaya yönelik işlevinin adaletsizliği ve eşitliksizliği geriletmediği, tersine yeniden ürettiği sonucuna ulaşılabilir.

Sınıf içerisindeki bazı öğrencilerin dezavantajlı konuma düşüyor olması müzik eğitimi alanında da görülmektedir. Müzik dersinde ağırlıklı olarak kullanılan müzik türleri ve kalıplarına bazı öğrencilerin uyum sağlaması diğerlerine nazaran daha kolayken bazı öğrencilerin daha zordur. Çünkü aynı müzik türünü aile yaşantısında tecrübe eden öğrenciler ile etmeyenler bir arada eğitim almaktadır. Müzik eğitimi işlevselci yaklaşımın göz ardı ettiği eşitliksiz durumu tercih edilen müzik türleri ve uygulamalar üzerinden sürdürmektedir.

İşlevselci teoriye bağlı kalarak herhangi bir kurumun, pratik ya da kavramın analizi toplumun varlığını sürdürmesine yaptığı katkı dikkate alınarak yapılabilir (Giddens, 2009). O halde; işlevselci teori üzerinden müzik eğitime baktığımızda; müzik eğitiminin toplumsal varlığın sürdürülmesine katkısı değerlendirilmelidir. Bu noktada aranması gereken; müzik eğitiminin yeniden üretim aracı olması, mevcut olanın meşrulaştırılması, öğrencilere onaylatılması ve sisteme uyum sağlanmasına katkı sunmasıdır.

### **Çatışmacı (Eleştirel) Teori ve Müzik Eğitimi**

Çatışmacı (eleştirel) teoriyi bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirdiğimizde; bireylerin düşünmeye, araştırmaya ve üretime yönelik yetiştirilmeleri eğitimin önceliği olacaktır. Çatışmacı yaklaşıma göre, öğrencilerin yetenek ve becerilerini açığa çıkartarak, onların yaratıcılık ve

üretkenliklerini geliştirmek eğitimin temel görevidir. Yetenek ve becerileri açığa çıkartılacak olan öğrenciler bir ayırım yapılmaksızın toplumun tüm katmanlarından gelen öğrencilerdir. Kimsenin yaratıcılığı ve üretkenliği atıl halde tutulamaz. Toplumun bütününde gelişim sağlanması için her kesimin eğitim fırsatlarından eşit yararlanması gereklidir.

Toplumsal eşitliği arzulayan çatışmacı teoriye göre eşitlikçi olmayan eğitim; bir seçkinler sınıfı yaratmakta ve bu sınıfın egemenliğini pekiştirmektedir. Okullarda yaratıcılık ve üretkenlik odaklı olmayan uygulamalar; rekabeti, başarı güdüsünü ve ekonomik kazancı öncelemektedir. Böylece eğitim aracılığıyla toplumda yüksek statü kazanılabileceği öğrencilere hissettirilmektedir. Bu durum egemen sınıfların çıkarlarına hizmet etmekte, toplumdaki eşitsizliği pekiştirmektedir (Bozkurt, 2012). Böylece eğitim ya da okul sistemi, siyasal ve ekonomik gücü elinde bulunduranların mevcut statülerini sürekli kılmak için başvurdukları önemli bir araca dönüşmektedir (Dinçer, 2003, s. 106).

Eğitim, üst sınıflara hizmet etmekte, adaletten ve eşitlikten uzak oluşuyla eşitsizliğe dayalı toplumsal sistemi meşrulaştırmakta, egemen sınıfların toplumdaki konumlarını onaylayarak, kapitalizmin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştirmektedir. Bu haliyle eğitim egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda işgücünü uysallaştıran bir araca dönüşmektedir (Bozkurt, 2012). Eşitlikçi olmayan bir eğitim sisteminde belli bir otoriteyi kabul etmek, onun direktiflerine uymak, verilen ödevleri zamanında yapmak, dakik olmak gibi nitelikler yaratıcılık ve üretkenlikten daha önemlidir. Yaratıcılık ve üretkenliğin gelişiminde otoritenin olabildiğince az etkin olduğu farklılıkların rahatlıkla ifade edilebildiği özgür bir eğitim ortamı gereklidir. Çatışmacı teorinin eğitim yaklaşımı, özgür bir eğitim ortamını savunmaktadır.

Çatışmacı teori üzerinden ele aldığımız eğitim yaklaşımlarını müzik eğitimine uyarladığımızda, öncelikle eşitsizliklerin geriletılarak daha özgür bir müzik eğitimi ortamının yaratılması akla gelmektedir. Özellikle yetenek ve becerilerin geliştirilmesi söz konusu olduğunda tüm öğrencilerin müzik eğitimine ve müzik eğitiminin sunduğu imkânlarla eşit ulaşabilmesi gerekir.

Her toplum kesiminin müziğe olan ilgisi ve müzik türü tercihleri farklıdır. Öğrencilerin okulda müzikle yeteri derecede tanıştırılmaları toplumsal statüye dayalı bu eşitsizliği geriletecektir. Müzik yapabilme olanaklarına ulaşmanın ekonomik bir karşılığı vardır. Öğrenciler müzik derslerinde müzik aletleri ile tanışabilmeli, yetenekleri doğrultusunda müzik kurslarına yönlendirilebilmelidir. Müzik eğitiminin bir amacı da müzik dersinde öğrencilerin ekonomik farklılıklarını aşabilmeleridir.

Çatışmacı teori ışığında geliştirilen eğitim uygulamaları mevcut sistemin adil ve eşitlikçi bir yönde nasıl geliştirilebileceği üzerinde durmaktadır. O halde müzik eğitiminin içindeki eşitliksiz ve adaletsiz durumların da açığa çıkarılması, eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin nasıl geriletilebileceği üzerinde durulması mümkündür. Çatışmacı teori ışığında müzik eğitimi kendini geliştirme fırsatı bulacaktır. Böylece müzik eğitiminin, toplumsal adalete yeterince uymayan mevcut yapısını değiştirme ve geliştirme imkânı doğacaktır.

## **Sembolik (Simgesel) Etkileşimcilik ve Müzik Eğitimi**

Okul sistemine sembolik etkileşimcilik üzerinden baktığımızda okul ortamı yaşamdaki etkileşimlerle bir arada görülmektedir. Toplumsal eylem, toplumsal etkileşim, anlamlandırma ve yorumlama yaşamın her alanında olduğu gibi okulda da devam etmektedir. Bu haliyle okul, toplum değerlerini, yaşayış biçimini yeniden üreten bir kurumdur. Okulda eşitsizlikler ve adaletsizlikler de dâhil olmak üzere mevcut düzen ve mevcut düzenin değerleri pekiştirilmekte ve meşrulaştırılmaktadır.

Sembolik etkileşim teorisinde eğitim kurumlarının işlevi, öğrencilerin benlik gelişimlerinin sağlanması ve onlara toplumsal rollerin öğretilmesidir. Okullar, benlik ve rollerin öğrenildiği toplumsal birer mekândır (Bozkurt, 2012). Öğretmenin bir otorite olarak görüldüğü okulda öğrenciler, toplumsal etiketlerine ve toplumun beklentilere uygun davranmayı öğrenirler. Toplumsal etiketleri tanıyan ve bu etiketlere uygun davranmayı öğrenen öğrenciler bir süre sonra bu etiketleri içselleştirirler.

Eğitimin toplumsal etiketlerin oluşturulup, pekiştirildiği bir alan oluşunu müzik eğitimi üzerinden ele almak mümkündür. Koro ve orkestra düzenleri, koro ve orkestra şefini takip etmek, ses özelliklerine göre belli bir koro, orkestra düzeni içinde durmak gibi otoriteyi ve otoriteye itaati çağrıştıran uygulamalar toplumsal etiketleri pekiştirmektedir. Müzik öğretmeni muhtemelen orkestra ya da koro yönetmektedir. Öğretmenliğin yanı sıra kazanılan orkestra ya da koro şefi sıfatı öğrencilerin karşısında müzik öğretmenine yeni bir otorite imkânı sunmaktadır. Öğrencilerin koro ve orkestra gibi müzik etkinliklerine katılımında, bazı öğrencilere ayrıcalık ve öncelik sağlanması ya da bazılarının dışlanması eğitimde aranan fırsat eşitliğini getirmektedir.

Toplumsal cinsiyet, toplumsal etiketlemenin en görünür olduğu uygulama alanlarından biridir (Bozkurt, 2012). Okullarda toplumsal cinsiyet rolleri açısından öğrencilerin en görünür biçimde etiketlenildiği derslerin başında müzik dersi gelmektedir. Koro ve orkestra çalışmalarında, öğrencilerin kadın ve erkek sesleri, ince ve kalın sesler olarak gruplanması, çalgıların erkek ve kadın çalgısı olarak ayrılması toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmektedir. Bunların yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı etiketlenmeleri pekiştirmeye yönelik okul şarkıları da bulunmaktadır.

Müzik türlerindeki ayırım taşrahılığa ya da şehirliliğe dair etiketlemeler içermektedir. Klasik müziğin şehirli değerleri taşıdığı düşünülürse müzik eğitimindeki etiketlendirmelerden birinin de “şehirlilik” olduğu söylenebilir. Öğrencilerin anlam dünyaları ve taşıdıkları dil farklı olabileceğinden bu tür uygulamalar da bazı kesimlerin dışlanabileceğini düşündürmektedir.

Müzik yeteneğine, ilgisine sahip olmak “başarılı, başarısız” etiketlemelerini güçlendirmektedir. Öğrencinin, müziğin hangi alanında ve hangi müzik türü ile çalışıldığında başarılı olunduğu öğrencinin yaşadığı ve geliştiği çevreye bağlıdır. O halde, müzik eğitiminde başarılı, başarısız

etiketlemelerinin yapılması çevreye ve içinde gelişen aile yapısına dayalı eşitsizlikleri pekiştirmektedir.

### **Bürokratikleşme ve Müzik Eğitimi**

Bürokrasinin eğitimle iç içe oluşu eğitimin otoriterleşmesini pekiştirmektedir. Devlet otoritesi ile kendini özdeşleştirmiş yönetici personele eğitim kurumlarındaki öğretmen kadrolarını da eklemek mümkündür. Otorite ile özdeşleşen öğretmenin kendini yenileyemediği, ideolojinin sunduğu “doğruların” dışına çıkamadığı, yenilik ve gelişmelere kapalı olduğu söylenebilir. Bu durum gelişimin ve yaratıcılığın hızını kesmektedir. Bürokrasinin ağır yükünü taşıyan devlet yönetimi ile özdeşleşmiş eğitim kurumları giderek hantallaşmakta ve giderek daha statükocu bir hale gelmektedir.

Eğitimin bürokratikleşmesinin bir sonucu olarak eğitim kurumlarının yönetimi birçok formalite ve kurala bağlı hale gelmektedir. Eğitimin yaygınlaşması ve kalabalıklaşması ile bu bürokratik yük giderek ağırlaşmaktadır. Bürokratik yükü doğuran formaliteler ve katı kurallar eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Bozkurt, 2012).

Eğitimin geneline hâkim olmuş bürokratikleşme müzik eğitiminde de görülmektedir. Müzik eğitiminde resmiyete dayalı işbölümü, otoritenin hiyerarşileşmesi, yazılı kural ve kaideler, kişisellikten uzaklık ve teknik vasıfların esas alınması gibi bürokratik özellikler rahatlıkla görülebilmektedir. Özellikle, bir arada belli kurallara bağlı kalarak müzik yapmanın hiyerarşik bir işbirliği gerektirmesi, koro şefi, kol başkanı, müzik öğretmeni, zümre başkanı gibi otorite temsili, müzik eğitiminin bürokratikleşmesinde ilk akla gelen uygulamalardır.

Bunların yanı sıra, ders içeriği, ders notları zümre toplantı tutanakları gibi yazılı kural ve kaidelerin bulunması, müzik dersinin herkes için zorunlu oluşuyla kişisellikten uzaklığı ve eğitimcilerin ve uygulayıcıların bir takım teknik vasıflara dayalı olarak istihdam edilmeleri müzik eğitimini bürokratik özelliklerin neredeyse tamamına sahip kılmaktadır.

### **Sonuç ve Öneriler**

Müzik eğitimi, işlevselci teori üzerinden değerlendirildiğinde; eğitimin ve müzik eğitiminin bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Müzik; bir sanat dalı olarak ve/veya yalnızca müzik olarak, kendinden başka bir amaca yöneldiği takdirde araçsallaşmaktadır. İşlevselci teorinin eğitim yaklaşımında, eğitimin öncelikli amaçlarından biri kültürün ve değerlerin aktarılması olduğuna göre müzik eğitiminin kültürel ve ideolojik yönlendirmede kullanılan bir araç olarak nitelendirilmesi mümkündür. İşlevselci teorini eğitim yaklaşımında eğitime yüklenen görevlerden biri de eğitimin öğrencilerin mesleki açıdan yönlendirilmelerini sağlamaktır. Müzik eğitiminin öğrencilerin mesleki seçimlerine katkı sunabilmesi sanat eğitimi ile mümkündür. Sanat eğitiminin verimliliği, öğrencilerin temel imkânlarla ulaşabilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak her öğrencinin müzik eğitiminin sunduğu imkânlarla aynı ölçüde ulaşabilmesi toplumsal eşitliği

gerekli kılmaktadır. Sosyolojinin eğitimde fırsat eşitliğini aradığı noktada; işlevselci teorini eğitim yaklaşımları üzerinden müzik eğitimini değerlendirdiğimizde müzik eğitiminin mesleki yönlendiriciliği eşitsizlikleri geriletici olmaktan uzaktır. İşlevselci teori ile müzik eğitimi ilişkilendirildiğinde müzik derslerinin içerik ve işlenişinin belli ideolojik ve kültürel değerlere öncelik tanıdığı sonucuna ulaşılabılır. Müzik dersi içerik ve işleniş söz konusu olduğunda da öğrencilerin aynı hazır bulunuşluk düzeyinde olamadıkları görülmektedir. Her öğrenciye eşit mesafede yaklaşma ilkesinin bu durumda sağlıklı işlemesi zordur.

Müzik eğitimi çatışmacı –eleştirel teori- üzerinden değerlendirildiğinde; işlevselci teorinin öncelendiği toplumsal sisteme uyum arayışından bireyin gizli zorlamalara maruz kaldığı düşüncesi ile uzaklaştığı görülmektedir. Toplumsal sisteme uyum beraberinde tahakküm ve baskı kalıplarını getirmektedir. Çatışmacı teoriye göre eğitim; bireyin tahakküm, baskı kalıpları ve zorlamalardan kurtulması ile özgürleşmesini sağlamalıdır. Müzik eğitimi bu bakış açısından değerlendirildiğinde belli bir ideoloji ve kültürün taşıyıcısı olarak değil ilgi, beceri ve yetenekleri açığa çıkartmak adına elverişli bir alan olarak görülmektedir. Müzik eğitiminin içeriği ve uygulamalar yaratıcılık ve üretkenlik odaklı olmalıdır. Ayrıca içerik belirlenirken toplumun her hangi bir kesinini avantajlı kılabilecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Müzik dersinin içeriği dezavantajlı konumda olanlarla birlikte toplumun tüm kesimlerini kapsamalıdır.

Müzik eğitimi, sembolik etkileşimcilik üzerinden değerlendirildiğinde; eğitimin toplum değerlerinin yeniden üretildiği bir alan olarak kabul edildiği görülmektedir. Müzik eğitimi de toplum değerlerini müzikal uygulamalar ve ders içerikleri üzerinden eğitim ortamına taşımaktadır. Müzik öğretmeni, orkestra ya da koro yönetmeni birer otorite figürüdür. Sembolik etkileşimcilik öğrencilerin beceri ve yeteneklerini açığa çıkarmayı önemsemekle birlikte toplumsal değerlere uyumu kabul etmektedir. Bu durumda öğrenciler toplum beklentilerini fark etmekte ve beklentilere uygun davranmayı öğrenmektedirler. Sembolik etkileşimcilikte anlamlandırma ve yorumlama süreçleri önemsenmektedir. Bu durumda müzik ayrı bir değer kazanmaktadır. Çünkü müzik kendi başına bir dildir. Buradan bakıldığında müzik eğitiminin sembolik etkileşimciliğin eğitim yaklaşımına elverişli bir alan olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak müzik eğitiminin eğitim genelindeki ağırlığının artırılması gerektiği söylenebilir.

Müzik eğitimi, bürokratikleşme üzerinden değerlendirildiğinde; bürokratikleşmenin beraberinde otoriterleşmeyi, hantallaşmayı ve statükoya tabi olmayı getirdiği görülmektedir. Bu durum eğitim için de geçerlidir. Bürokratikleşmenin etkisi ile eğitim kurumları özgünlük ve özerklikten uzak durmaktadır. Bu durum en çok özgünlüğe ve yaratıcılığa ihtiyaç duyan sanat eğitimini etkilemektedir. Müzik eğitiminde formalite, katı kurallar ve izlenceler söz konusu olduğunda müzik eğitimi özünden uzaklaşmaktadır.

Temel sosyoloji kuramlarındaki eğitim yaklaşımlarının tamamında müzik eğitimi kendine önemli bir yer bulmaktadır. Çünkü eğitimin bilgi ve kültür aktarını boyutunda müzik etkili bir araçtır. Ya da özgünlük ve yaratıcılık söz konusu olduğunda müzik eğitimi doğası gereği eğitimin en önemli alanı olmaktadır.

Toplumdaki eşitliksiz ve adaletsiz unsurları görünür kılan sosyolojik bir çalışmanın sonucu olarak eğitimin amacının da bu eşitliksiz ve adaletsiz unsurları azaltmak ve etkilerini en aza indirmek olduğu söylenebilir. Toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin yarattığı adaletsiz ortam eğitime yönelik uygulamalarla pekiştirilebileceği gibi geriletilebilir.

Eğitim belli bir sınıfın ve ideolojinin hizmetinde olduğu sürece eğitimin özgürleştirici rolünden söz etmek mümkün değildir. Eğitim, mevcut anlam kalıplarını ve sembolleri etiketlere dönüştürüp bunları öğrencilere benimsettiği ölçüde eşitsizlik ve adaletsizlikleri pekiştirmektedir.

İstendik davranışların kazandırılması süreci olan eğitimde, bu istendik davranışlar egemen sınıfın/ideolojinin istediği, beklediği davranışlardır. Egemen sınıfın beklentileri ve çıkarları doğrultusunda şekillenen eğitim sistemi içinde yer alan müzik eğitimi de, egemen sınıf ve ideolojinin etkisi altındadır. Müzik Eğitiminde kullanılan okul şarkıları ve marşların büyük bir bölümü egemen sınıfın/ideolojinin beklentileri doğrultusunda belirlenmiştir. Ayrıca müzik eğitiminde izlenen kurallar ve disiplin de otoriteye itaati vurgulayıp, pekiştiren bir takım uygulamalar içermektedir.

Kendiliğinden bir şeylerin değişeceğini beklemek güçlü olanın yasalarının onun izin verdiği ölçüde değişeceğini kabul etmektir. Bu değişim beklentisi toplumsal değişim için de geçerlidir. Toplumsal gelişimi sağlayacak en önemli faktör eğitimidir. Değişimi kendi dışında bir otoriteden beklemeksizin gerçekleştirebilmek özgür olmayı gerektirir. Kendini değiştirebilmek aynı zamanda özgürleşmenin bir sonucudur. Özgürleşme sorgulama ile başlar, yaratıcı düşünce ile gerçekleşir. Sorgulamanın, yaratıcı düşüncenin ve adalet kavramının işlenmediği bir eğitim sisteminin toplumsal gelişime katkı sunması mümkün değildir.

İşlevselci teorinin ışığında eğitim değerlendirildiğinde eğitimin mevcut sistemin yeniden üretilmesine katkı sunduğu görülmektedir. Sembolik etkileşimcilik üzerinden eğitime bakıldığında ise işlevselci yaklaşıma benzer biçimde toplumsal rollerin eğitim ortamına taşınması söz konusudur. Bürokratik ortam da statükoyu güçlendirmektedir. Statükonun güçlü olduğu bir ortamda kişisellikten ve özgürlükten söz etmek güçtür. O halde değişim ve gelişimi işlevselci teoride ve bürokratikleşmede aramak gerçekçi değildir. Sembolik etkileşimcilikte ise tartışmalıdır. Bireyin yaratıcılığına önem veren sembolik etkileşimcilik özgürlüğe yakın dururken toplumsal etiketleri yeniden ürettiği ölçüde statükocudur.

Bu teori ve yaklaşımların karşısında çatışmacı teorinin eğitim anlayışı durmaktadır. Çatışmacı yaklaşım eğitimde yaratıcılık ve üretkenliği incelemektedir. Yaratıcılığın ve üretken kişiliğin sağlıklı gelişebileceği ortam özgür bir ortamdır. Belirlenmiş etiketlerin, eşitliği geriletken etkilerinden olabildiğince uzak duran eğitim yaklaşımları, toplumsal adaletsizlik ve eşitsizliklerin geriletilmesine katkı sağlayacaktır.

Eğitimin sosyolojik açıdan değerlendirilmesi toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin ve bu eşitsizliklerin yarattığı adaletsizliklerin eğitim alanına etkileri üzerinden yapılabilir. Eğitim

alanındaki adaletsizliklerin geriletilmesi ve insancıl uygulamalarla daha adaletli ve özgür bir yaşamın kurulması mümkündür. Sosyoloji ve eğitim birlikteliğinin bize düşündürdüğü bu anlayış müzik eğitimi için de geçerlidir.

Modern sosyoloji teorileri üzerinden müzik eğitimini ele alan bu çalışma ile müzik eğitiminin toplumsal uyuma, işbirliğine, bireyin yaratıcılığına ve toplumsal adalete katkıları incelenmiştir. Müzik eğitiminde, toplumsal ve ekonomik eşitliklerin etkilerinin en aza indirildiği, adaletin gözetildiği, insancıl yaklaşımlarla özgür bir ortamın sağlandığı, yaratıcılık ve iş bölümünün sağlıklı işlediği bir ortam arzulanmaktadır. Böyle bir ortamda müzik eğitiminin amaçlarına daha hızlı ulaşabileceği düşünülmektedir.

### Kaynakça

- Arslantürk, Z. & Amman, T. (1999). *Sosyoloji*. İstanbul: MÜİFV Yayınları.
- Aydın, K. (2014). Yapısal işlevselci teori ve toplumsal tabakalaşma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 213-239.
- Akşit, B. (1985). Köy, kasaba ve kentlerde toplumsal değişme. *Toplum, Siyaset ve Kültür Dönüşümleri Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Baldwin, J. (1986). *George Herbert Mead: A unifying theory for sociology*. London: Sage Publications.
- Bozkurt, V. (2012). *Değişen Dünya 'da Sosyoloji*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Cahoone, L. E. (2001). *Modernliğin çıkmazı* (çev. A.Demirhan-E.Çatalbaş). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Coser, L. A. (2010). *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları* (çev. H. Hülür-S.Toker-İ.Mazman). Ankara: DeKi Basım Yayım.
- Dinçer M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102-112.
- Giddens, A. (2009). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Geuss, R. (2002) *Eleştirel teori Habermas ve Frankfurt Okulu* (çev: F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güngör,Ö. (2013). Sosyolojik bir teori olarak sembolik etkileşimciliğin ontolojik temeli ve din olgusu. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 57-91.
- Harvey, D. (2006). *Postmodernliğin durumu. kültürel değişimin kökenleri* (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- İçağasıoğlu Çoban A. & Buz S. (2008). Eleştirel teori: gelişimi, kabulleri ve sosyal hizmette kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19(1), 71-88.
- Kaya, M. (2012). Klasik sosyolojik perspektifte modernleşme tartışmaları. *Birey ve Toplum*, 2(4), 111-132.

- Kelly, S. N. (2002). A sociological basis for music education. *International Journal of Music Education*, 39(1), 40-49.
- Köroğlu, S. A. (2015). Literatür taraması üzerine notlar ve bir tarama tekniği. *Gibd Dergi*, 1(1), 61- 69.
- Lynch K. & Baker J. (2005). Equality in education; an equality of condition perspective. *Theory and Research in Education*, 3(2), 131-164.
- Murphy, R. (1982). Power and autonomy in the sociology of education. *Theory and Society*, 11(2), 179-203.
- Ritzer, G. (1992). *Sociological theory*. New York: McGraw-Hill Publishing..
- Suğur, S. (2010). Sosyolojide temel yaklaşımlar. *Sosyolojiye Giriş (Ed. N.Sungur)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Swingewood, A. (2010). *Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi (Çev. O. Akınbay)*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Timur, T. (2008). *Habermas'ı okumak*. İstanbul: Yordam Yayınları.
- Turner, J.H. (1991). *The structure of sociological theory*. Belmont California: Wadsworth Publishing Company.

### Extended Abstract

#### Introduction

While looking at music education over main sociology theories, chosen topics are “Functionalism, Conflict Theory, Symbolic Interactionism and Bureaucratization.” In this respect, it would be helpful to consider theories underlying the main sociology and education sociology together in studying and understanding educational practices and approaches in a sociological sense. Thus sociological view to be directed to music education can be reached from the sociological analysis of education. While looking music education over sociology theories, reflection and impacts of social and economic inequalities and injustice to music education are especially handled under these topics.

#### Discussion

The aspects that need to be particularly considered in functionalism are; stability, harmonization and consistency. Cultural norms and values which incorporate the society are taught to individuals through education. As a part of education, music education contains explicit and secret functions of education. Students who easily accept to be punctual, disciplined and programmed will be the students who recognize these values in their families and learn them. Some students' disadvantageous condition in the class is seen in music education as well. Some students have difficulty in adapting to music genres and forms used in music lessons, while others do not. Because students who experienced the same genre of music which used in music



lessons in their families and those who do not are all together in the class. Contribution of music education to the subsistence of the society is merely the existence of a regeneration tool, legitimization and approval of those which are available and contribution to its adaptation to the system.

Differently from the functionalist theory, injustice due to inequalities and power imbalance introduced by the system rather than adaptation and system maintenance can be assessed in the point of view of conflict. If we move the critical theory to educational approaches, we can say that development and use of practices which will allow individuals to use their consciousness level for thinking, research and production should be the basic approach. Education is a tool which tames the workforce in line with the benefits of dominant classes. Attention of every society segment to music and their preference of music genre are different. There is a price for attaining the facilities for music making. Thus it can be said that economical inequalities affect the access to these facilities. Ideas to be developed in the light of conflict theory will be established on how they can be modified in a fairer and more equalitarian aspect rather than the sustainability of the existing system. Thus things that can be changed for the sake of disclosing unequal and unfair situations within music education and cause the inequalities and injustices recede should be the subjects to be handled in the review of music education from a conflict point of view.

Symbolic interactionism takes the society as a product of symbolic interactions in individuals' daily life. School is related to the interactions in daily life. Social action, social interaction, explanation and interpretation continue in school just as it continues in life. As is, school remains as an institution which regenerates social values and lifestyle. Existence of education as a field in which social labels of education are formed and supported has also influenced music education. Practices which evoke authority and obedience to authority, such as choir and orchestra organization, following the choir and the conductor, staying in a certain choir and orchestral order with respect to sound properties support *social labels*. Gender factor is the most apparent application area of social labelling. Male and female voices of choirs, their classification as high and low pitch, division of instruments as male and female instrument enhances gender roles. Having musical talent and interest enhances *successful, unsuccessful* labelling. Field and genre of the music the student works with that brings success depends on the environment where the student lives and improves. Thus successful, unsuccessful labelling in music education enhances inequalities based on the environment and the family structure within which one improves.

Education systems of countries in which modernization policies are implemented have also authoritarian and transformative content. Bureaucracy and education causes education to become authoritarian. It is possible to handle bureaucratization of education together with the educational institutions which are coming to a state of including many formalities and strict rules with the prevalence and crowding of education. These formalities and strict rules affect the quality of education. In music education, bureaucratic features such as division of tasks, the hierarchy of authority, written rules and principles, remoteness and taking technical qualities as basis can be

easily seen. Especially the necessity of a hierarchical cooperation by adhering to certain rules together and also hierarchization of authority such as conductor of choir, section leader, music teacher, group leader are the first things coming to mind in the bureaucratization of music education. Besides these, existence of written rules and principles such as course content, course notes, group meeting reports, remoteness and mandatory of music lessons for everyone and employment of instructors and implementers according to some technical qualities somehow make the music education possess all bureaucratic features.

### **Conclusion**

Unfair environment created by social and economic inequalities can be either enhanced or receded by education-oriented practices. Education is a process of acquiring terminal behaviours and these terminal behaviours are the behaviours of desired, expected by the dominating class/ideology. Music education which exists within the education system which is shaped according to the expectations and interests of dominating class is under the influence of dominating class and ideology. Also rules and discipline followed during music education include some practices that emphasize and enhance obedience to the authority. It can be said that an education system in which inquiry, creative thinking and concept of justice are not handled will not contribute to reshaping and showing up of the society. When effect of social and economic inequalities and injustice created by these inequalities to the field of education and the fact that purpose of education is to establish a fairer and free life through humane practices are considered, music education is viewed through sociology theories, priority should be given to receding the effects created by social and economic inequalities and reducing injustices.